

MAREK FAŁDOWSKI

Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie

TATUAŻE W POLICJI NA PRZYKŁADZIE REGULACJI WYBRANYCH PAŃSTW EUROPEJSKICH

1. WPROWADZENIE

Tatuowanie własnego ciała ma długą historię, sięgającą czasów prehistorycznych. Należało do zjawisk istniejących w różnych cywilizacjach na przestrzeni kilku tysięcy lat¹. Termin „tatuaż” wywodzi się z języka tahitańskiego² *tatau*, co oznacza „znak”, „malowidło”, wykonywany na ciele przez wprowadzenie barwnika pod gęsto nakłutą lub naciętą skórę, zazwyczaj po wcześniejszym narysowaniu lub odbiciu na ciele

¹ Najstarszym znanym przypadkiem człowieka z tatuażem, odkrytym w 1991 r., jest „człowiek lodu” – Ötzi. Na jego ciele ujawniono 15 tatuaży w kształcie równoległych linii w dolnej części kręgosłupa oraz dookoła prawej kostki. Zdaniem badaczy człowiek ten cierpiał na artretyzm, zaś rysunki na jego ciele wykonane zostały w celach leczniczych. Zob. szerzej M. SNOPEK, *Tatuaż, element współczesnej kultury*, Toruń 2013, s. 18-27.

² Język z grupy języków polinezyjskich, a dokładnie wschodniopolinezyjskich. Zob. szerzej A.F. MAJEWICZ, *Języki świata i ich klasyfikowanie*, Warszawa 1989, s. 95; M. SNOPEK, *op. cit.*, s. 13-18; M. OWCZARSKA, *Czas, przestrzeń i alternatywne sposoby wyrażania historyczności. Przypadek Tahiti*, «Rocznik Antropologii Historii» 8/2015, s. 215-243.

wzoru³. W wielu kulturach tatuaż miał i ma nadal znaczenie religijne i symboliczne⁴.

Wraz z zachodzącymi współcześnie zmianami kulturowymi postrzeganie przez społeczeństwo osób posiadających tatuaże uległo istotnej zmianie. Fenomenologia tego zjawiska i w rezultacie powszechna jego akceptacja społeczna spowodowały, że przestano identyfikować osoby z tatuażem na ciele z określoną podkulturą społeczną. Na podstawie badań naukowych można stwierdzić, że tatuaż staje się dość popularną formą wyrazu i przestaje być utożsamiany z osobami ze świata przestępczego⁵. Coraz więcej ludzi, zwłaszcza młodych, nie traktuje tatuowania

³ Terminu „tatuaż” w 1773 r. po raz pierwszy użył brytyjski żeglarz i podróżnik James Cook, który przywiózł do Londynu wytatuowanego Polinezyjczyka. Tatuaże były wykonywane już w okresie neolitu, co potwierdzają ornamenty umieszczone na glinianych figurkach datowanych na okres około 4000-1700 lat p.n.e. Dotychczas najstarszy tatuaż odkryto w Egipcie, który zachował się na mumii pochodzącej sprzed 4000 lat. *Encyklopedia PWN, Tatuaż*, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/tatuaż;3985684.html> (dostęp 19 kwietnia 2020 r.). W przeszłości tatuaż był też określany jako: signum, stigma, stygmat, grafizm, hieroglif, piętno, wyryty rysunek, piquage. Natomiast w środowisku więziennym nazywany jest: wzorkiem, dziargą, grawerką, haftem, kalką, malowanką, malunkiem, emblematem, toczką lub obrazkiem. S. PRZYBYLIŃSKI, „Dziara”, „cynkówka”, „kolka” – *zjawisko tatuażu więziennego*, Kraków 2007, s. 7-9; M. SNOPEK, *op. cit.*, s. 15-17.

⁴ Tatuaże mogą wyrażać porządek kosmologiczny, pełnić funkcję amuletu mającego chronić przed złem i nieszczęściem, informować o pozycji zajmowanej w hierarchii społecznej. W starożytnej Grecji posiadanie tatuażu świadczyło o „dobrym urodzeniu”. U Ajnów – rdzennej ludności wyspy Hokkaido (Japonia), tatuowanie praktycznie całej powierzchni ciała stanowiło część rytuałów religijnych. Natomiast wśród ludów Oceanii, także u Indian tatuaż jest częścią rytuałów związanych z okresem dojrzewania. Na Polinezji tatuaż wykonany na języku oznacza żałobę. W nowoczesnych społecznościach tatuowanie jest najczęściej sprawą indywidualnego wyboru, pełni funkcję dekoracyjną; *Encyklopedia PWN...* (dostęp 19 kwietnia 2020 r.).

⁵ Zob. szerzej: C. LOMBROSO, *Tatuaż przestępstwa: fragment dzieła Człowiek zbrodniarz w stosunku do antropologii, jurysprudencji i dyscypliny więziennej*, z 4 wyd. wł. przeł. J.L. POPŁAWSKI, Gdańsk 2014. Tatuaż przez długi okres utożsamiano z praktykami dewiacyjnymi. Psychoanalityk Albert Parry w 1933 r. określił tę metodę zdobienia ciała jako „tragiczne poronienie narcyzmu”, dowód homoseksualności (wówczas uznawanej za chorobę). W późniejszych badaniach zwracano uwagę na obecność cech antyspołecznych zaburzenia osobowości – niedostosowania społecznego

się jako zachowania odbiegającego od normy społecznej, lecz jako wyraz formy artystycznej. Na terenie Europy tatuaż jest elementem istniejącego współcześnie trendu, rzadziej oznaką przynależności do określonej subkultury. Do wybieranych motywów często należą symbole śmierci, wizerunki czaszki, dzikie zwierzęta, krople krwi⁶.

Niewątpliwie forma, charakter i ostateczny kształt tatuażu ma istotny wpływ na podjęcie decyzji o jego wykonaniu. Z sondażu przeprowadzonego w Polsce wynika, że dla jednej trzeciej osób ankietowanych tatuaż pełni konkretną funkcję, dlatego zwracają one uwagę na jego znaczenie i symbolikę⁷. Ponad 60% wykonuje tatuaż po to, aby ładnie wyglądać, kierując się przy jego wyborze własnymi upodobaniami lub też aktualną modą. Zwraca uwagę fakt, że zdecydowana większość respondentów, ponieważ aż blisko 90%, przede wszystkim kobiet, traktuje tatuaż jako formę artystyczną, która zawsze pozostanie aktualna⁸. Najczęstszym powodem tatuowania własnego ciała jest chęć poprawienia i uatrakcyjnienia własnego wyglądu (50%). Wiele osób (40%) uważa, że tatuaż podkreśla ich indywidualność, zaś 28% traktuje go jako formę wyrażenia własnych emocji. Dla 59% osób mających tatuaż jest on elementem zdobiącym ciało. Ponad jedna trzecia uważa go za symbol uczuć, postaw,

i emocjonalnego, a nawet zwiększonej agresji interpersonalnej oraz impulsywności. D.M. SKRZYPEK, E. SKRZYPEK, *Psychoterapeutyczne funkcje tatuażu*, «Kosmetologia Estetyczna» 5/2017, s. 509.

⁶ D. ŻUKOWSKA-GARDZIŃSKA, *Przekraczanie siebie w ciele – znaczenie tatuażu w przestrzeniach wiary i kultury*, «Fides et Ratio» 2(30)/2017, s. 240.

⁷ Badania zostały przeprowadzone na przełomie września i października 2016 r. Zastosowana technika to ankietowanie internetowe 220 osób, z których zdecydowana większość – 185 (84%) stanowiły kobiety. Przedziały wiekowe kształtowały się następująco: 19-25 (80%), 26-30 (14%), 31-35 (4%), 36-40 (1%). J. KLONOWSKA, M. WICIŃSKI, J. ŻAK, M. WOŁKOWIECKI, *Historyczne i współczesne społeczno-kulturowe funkcje tatuażu*, «Kosmetologia Estetyczna» 5/2017, s. 517-518.

⁸ W starożytnym Egipcie tatuaże były powszechnymi ozdobami kobiet parających się zawodami, w których istotną rolę odgrywało piękne ciało, np. tancerki, prostytutki. Potwierdzają to wykopaliska archeologiczne, m.in. mumie oraz malowidła w grobowcach, na których kobiety zarabiające swoim ciałem zazwyczaj były wytatuowane. Niewykluczone, że tatuaże były nie tylko elementem wyróżniającym, lecz także wzmacniającym atrakcyjność seksualną. *Ibidem*, s. 516-517.

poglądów i zainteresowań, z kolei zdaniem 21% respondentów wyraża on ich cechy psychiczne⁹.

Współcześnie posiadanie tatuaży na ciele stało się nie tylko faktem akceptowanym społecznie; zauważa się istotny wzrost wskaźników dynamiki tego zjawiska w aspekcie jego popularności w społeczeństwie, którego rezultatem może być między innymi wzmacnianie poczucia tożsamości danej osoby¹⁰. Wydaje się zatem konieczne, że ze względu na wzrost ogólnej powszechności tatuowania ludzkiego ciała w wymiarze socjologicznym, psychologicznym i kulturowym należy poddać omawiany fenomen naukowej eksploracji, zwłaszcza w podmiotowym aspekcie odnoszącym się do funkcjonariuszy policji¹¹.

Przedstawiona analiza w zakresie postrzegania tatuaży w służbach odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny z oczywistych względów nie wyczerpuje całości omawianego zagadnienia, lecz może być inspirującym przyczynkiem do dalszych pogłębionych badań empirycznych.

Kwestia tatuaży nie tylko w policji, lecz także w szeroko rozumianych służbach mundurowych dotychczas nie była przedmiotem naukowego zainteresowania, pomimo że coraz większa liczba osób zatrudnionych w tych hierarchicznych formacjach, również w Polsce, posiada tatuaże¹².

Kwestią wymagającą podkreślenia jest fakt, że współcześnie tatuaż może pełnić wiele różnorodnych funkcji. W literaturze przypisuje się mu

⁹ *Ibidem*, s. 518; por. A. DZIUBAN, *Gry z tożsamością. Tatuowanie ciała w indywidualizującym się społeczeństwie polskim*, Kraków 2013, s. 131-147.

¹⁰ *Ibidem*, s. 42-124, 149-226.

¹¹ R. NOWAK, *Psychologiczne aspekty tatuowania się*, «Roczniki Psychologiczne» 15.2/2012, s. 99.

¹² Opinia wynika z wieloletnich obserwacji autora obejmujących lata 1991-2020, zwłaszcza okres lat 2015-2020, kiedy prowadził badania naukowe poświęcone etyce zawodowej policjanta. Początkowo tatuaż na ciele funkcjonariusza traktowano jako element wykluczający kandydata do służby. Uznawano go jako formę samookaleczenia. Obecnie pogląd w tej kwestii uległ istotnej zmianie, ponieważ nie jest już czynnikiem bezwzględnie dyskwalifikującym. Obserwuje się coraz większą liczbę funkcjonariuszy mających tatuaże. Do miejsc najczęściej wybieranych na tatuaż należą kończyny dolne i górne. Zob. szerzej na temat etyki w Policji: M. FAŁDOWSKI, *Etyka zawodowa policjanta we współczesnej kulturze służby państwa demokratycznego*, Szczytno 2019.

następujące: ozdobną, (chęć wyróżnienia się); rytualną, będącą fizycznym dowodem istotnego wydarzenia (podkreślenie indywidualności); identyfikacyjną, gdzie istotną rolę odgrywa określony symbol (wykazanie przynależności grupowej, np. do stowarzyszenia, subkultury); ochronną — tatuaż ma chronić jego posiadacza, na przykład od zła¹³.

Upiększający charakter tatuażu spowodował też, że inne jego funkcje, na przykład kulturowe, nabrały mniejszego znaczenia. Do tatuaży upiększających, najczęściej spotykanych, możemy zaliczyć: a) tatuaż ozdobny, tzw. artystyczny (kolorowy bądź jednobarwny) cieszący się największą popularnością; b) kosmetyczny, tzw. makijaż permanentny; c) medyczny, wykorzystywany do korygowania zmian skórnych; d) tatuaż wykonywany za pomocą henny naturalnej¹⁴. Ten ostatni posiada ograniczony czasowo charakter, gdyż zanika po pewnym czasie wskutek działania czynników naturalnych, takich jak emisja promieni słonecznych i zmywanie w procesie codziennej higieny i pielęgnacji ciała.

Dlatego też ze względu na wielowymiarowy aspekt omawianego zjawiska w niniejszym opracowaniu przybliżono – na przykładzie wybranych państw europejskich – problematykę dotyczącą posiadania tatuaży przez funkcjonariuszy policji, zarówno pod względem prawnym, jak i społecznym. Rozważaniami objęto łącznie 13 państw europejskich, tj. Armenię, Cypr, Finlandię, Francję, Litwę, Malte, Niderlandy, Norwegię, Portugalie, Niemcy, Ukrainę, Węgry oraz Polskę. Dobór państw będących przedmiotem analizy został oparty na dostępie do materiałów źródłowych, co jest pokłosiem uczestnictwa autora opracowania w posiedzeniu Komitetu Wykonawczego Europejskiego Stowarzyszenia Szkół Policyjnych (AEPC)¹⁵.

Szczegółowe problemy badawcze w niniejszym artykule zostały sformułowane w postaci następujących pytań:

1. Jakie przepisy regulują kwestię posiadania przez funkcjonariuszy tatuaży?

¹³ J. KLONOWSKA, M. WICIŃSKI, J. ŻAK, M. WOŁKOWIECKI, *op. cit.*, s. 519; zob. szerzej M. SNOPEK, *op. cit.*, s. 310.

¹⁴ J. KLONOWSKA, M. WICIŃSKI, J. ŻAK, M. WOŁKOWIECKI, *op. cit.*, s. 513.

¹⁵ Posiedzenie Executive Committee Association of the European Police Colleges (AEPC) miało miejsce w dniach 11-14 października 2017 r. w Larnace na Cyprze.

2. Czy kandydaci do służby w policji mogą posiadać tatuaże i czy jest to weryfikowane w procesie doboru do służby?
3. Czy wykonanie tatuażu przez funkcjonariuszy pełniących już służbę może skutkować konsekwencjami dyscyplinarnymi?
4. Czy rodzaj tatuaży posiadanych przez kandydatów do policji ma wpływ na procedurę doboru lub dla funkcjonariuszy już zatrudnionych na ich opinię służbową?
5. W jaki sposób opinia publiczna ocenia kwestię posiadania tatuaży przez funkcjonariuszy policji? Czy były prowadzone w tym zakresie badania sondażowe?

23 kwietnia 2018 r. do Sekretarza Generalnego AEPC został przesłany e-mail z prośbą o pisemne wyrażenie stanowiska w przedstawionym zakresie przez przedstawicieli państw członkowskich Stowarzyszenia¹⁶.

2. ANALIZA UZYSKANEGO MATERIAŁU BADAWCZEGO

2.1. Armenia

W Republice Armenii podczas procesu doboru kandydatów do służby w policji posiadanie tatuażu przez przyszłego funkcjonariusza nie jest regulowane żadnym aktem prawnym. Kierownictwo formacji zwraca na to uwagę, rozważając każdy przypadek indywidualnie. Istotnym kryterium jest rozmiar oraz charakter tatuażu¹⁷.

¹⁶ Pismo z 23 kwietnia 2018 r. skierowane do Sekretarza Generalnego AEPC M.K. [wydruk treści e-maila w posiadaniu autora]. W celu nakreślenia problematyki dotyczącej tatuaży w służbach odpowiedzialnych za poziom bezpieczeństwa w danym kraju autor wywołał dyskusję na wymienionym wyżej posiedzeniu poświęconą temu zagadnieniu, przedstawiając jednocześnie problematykę tatuaży na przykładzie unormowań prawnych funkcjonujących w Polsce.

¹⁷ Pismo N 21/2-1080 z 22 maja 2018 r. szefa Edukacyjnego Kompleksu Policji w Armenii H.V. [wydruk treści e-maila w posiadaniu autora].

2.2. Cypr

Zagadnienie dotyczące funkcjonariuszy posiadających tatuaże na Cyprze jest uregulowane zarządzeniem nr 1/38 Szefa Policji zatytułowanym „Umundurowanie i wygląd” wydanym na podstawie pkt 13.2 a i b ustawy o policji (L73 (I) 2004)¹⁸. Zgodnie z jego treścią funkcjonariuszom zabrania się tatuowania widocznych części ciała. W odniesieniu do kandydatów do służby w policji nie ma wprawdzie przepisów regulujących kwestię posiadania tatuaży, niemniej zgodnie z dyrektywą szefa policji został opracowany raport na temat rekomendacji związanych z wprowadzeniem przepisów określających kwestię tatuaży posiadanych przez rekrutów. Rekomendacja zawiera postanowienia, z których wynika, że kandydatom do służby w policji nie wolno tatuować miejsc widocznych na ciele, zwłaszcza podczas używania letniego umundurowania służbowego zaakceptowanego przez szefa policji. Zakaz ten dotyczy zarówno kobiet, jak i mężczyzn. Posiadanie tatuażu przez funkcjonariusza ma być poddawane kontroli pod kątem zgodności z rekomendacjami podczas testów sprawności fizycznej kandydatów przez specjalnie do tego celu powołaną komisję. Badania dotyczące opinii publicznej w odniesieniu do tej problematyki dotychczas nie były prowadzone na Cyprze¹⁹.

¹⁸ Dokument niepublikowany. Policjanci rekrutowani są zgodnie z warunkami, procedurą i kryteriami rekrutacji określonymi w przepisach wydanych zgodnie z ustawą o policji - pkt 13.2 a i b, (L73 (I) 2004), ustawie 6 (1) / 98 oraz w regulacjach policyjnych 4/1. http://www.cylaw.org/nomoi/indexes/2004_1_73.html (dostęp 13 listopada 2020 r.); ustawy o policji (KEF.285) http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/0_285/full.html (dostęp 14 listopada 2020 r.). Kwalifikacje do rejestracji lub powołania na policję, <https://www.police.gov.cy/police/police.nsf/All/106964E76DD1C0DDC2258534003689BF?OpenDocument> (dostęp 14 listopada 2020 r.).

¹⁹ Pismo z 21 maja 2018 r. szefa CEPOL na Cyprze F.N. [wydruk treści e-maila w posiadaniu autora]. CEPOL - (European Union Agency for Law Enforcement Training) Europejska Agencja Szkolenia Organów Ścigania. Zadaniem CEPOLU jest opracowywanie, wdrażanie oraz koordynacja szkoleń dla funkcjonariuszy organów ścigania. Zob. szerzej: CEPOL, <https://www.cepol.europa.eu/who-we-are> (dostęp 19 kwietnia 2020 r.). Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie w latach 2017-2019 była organizatorem wskazanych szkoleń. W 2019 r. uczelnia otrzymała do realizacji dwa granty dotyczące szkoleń przewidzianych na 2020 r.

2.3. Finlandia

W Finlandii nie ma przepisów dotyczących tatuaży posiadanych przez funkcjonariuszy policji, obowiązuje jednak przepis pośrednio odnoszący się do tej problematyki. Jest on częścią ustawy o administracji policji i odwołuje się do zachowania policjanta budzącego zaufanie (Act on Police Administration, 15f §)²⁰. Ponadto obowiązuje dekret Ministerstwa Spraw Wewnętrznych²¹ dotyczący umundurowania, wskazujący, że podczas pełnienia służby funkcjonariusze policji muszą nosić czyste i właściwe umundurowanie. Mundur powinien być noszony zgodnie z przepisami o policji, chyba że charakter obowiązków wymaga inaczej²².

Chociaż brak jest regulacji prawnych odnoszących się do tatuaży, istnieją zasady, które nie są unormowane aktami prawa wewnętrznymi obowiązującymi i rzadko występują w formie pisemnej. Natomiast kierownicy działów mogą wprowadzać wewnętrzne instrukcje odnośnie do tego, co jest prawidłowe i właściwe w aspekcie poprawnego umundurowania. Zazwyczaj rekomendacje w tym zakresie dotyczą tego, aby duże tatuaże były niewidoczne podczas noszenia umundurowania. W praktyce oznacza to, że widoczne tatuaże są zakrywane pod długimi rękawami, funkcjonariuszki natomiast noszą spodnie zamiast spódnic, jeżeli jest to niezbędne. Właściwy i schludny wygląd funkcjonariusza oraz postrzeganie go jako osoby wiarygodnej jest bowiem elementem składającym się na wizerunek całej formacji²³.

Posiadanie tatuaży, piercing i inne podobne modyfikacje nie wpływają na dobór kandydatów do służby lub na podjęcie studiów policyjnych. W trakcie drugiego etapu selekcji przeprowadzana jest rozmowa z aplikantami, podczas której prowadzący obserwuje kandydata, biorąc pod

²⁰ Ustawa o administracji policji z 14 lutego 1992 r., poz. 110, <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920110> (dostęp 16 listopada 2020 r.).

²¹ Dekret Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (POL-2016-16682) w sprawie mundurów policyjnych wydany na podstawie § 10 ustawy o policji. Dekret obowiązuje od 2 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2021. „Noszący mundur musi ubierać się starannie i adekwatnie do pełnionych obowiązków służbowych”.

²² Pismo z 26 kwietnia 2018 r. P.K. – z Fińskiego Uniwersytetu Policyjnego [wydruk treści e-maila w posiadaniu autora].

²³ *Ibidem*.

uwagę jego ogólne predyspozycje do służby w policji. Tatuaze i piercing są poddawane ocenie pod kątem dobra, interesu służby oraz zaufania społecznego do formacji. Natomiast z formalnego punktu widzenia wygląd zewnętrzny aplikanta nie powinien jednak wpływać na wybór²⁴.

2.4. Francja

Kwestię posiadania przez francuskich policjantów tatuazy pośrednio regulują zapisy zawarte w kodeksie etycznym²⁵. Pomimo że kodeks ten nie zawiera zapisów wprost regulujących to zagadnienie, to wywodzi się, że normy zawarte w art. R434-11, R434-29, R. 434-12 i R. 434-14 mają zastosowanie także do tatuazy.

Natomiast obecnie można zauważyć trend wskazujący na pewną liberalizację kierownictwa francuskiej policji w tym zakresie. Zgodnie z wytycznymi Dyrektora Generalnego Policji (DGPN/Cab/nr 18-00164D z 12 stycznia 2018 r.) tatuaze są zakazane, ale tylko w sytuacji, gdy stanowią wyraźną oznakę przynależności do organizacji politycznej, związkowej, religijnej lub naruszają podstawowe wartości konstytucyjne. Te same wytyczne dotyczą wszelkich ostentacyjnych elementów, znaków lub insygniów, które byłyby noszone przez osobę. W przypadku posiadania przez funkcjonariusza policji francuskiej tatuazy pod rygorem powyższych zaleceń, powinny być one zakryte przez umundurowanie lub strój cywilny w taki sposób, aby pozostawały niewidoczne dla społeczeństwa²⁶.

Jednak w procesie doboru kandydatów do służby zagadnienie to nie podlega weryfikacji. Funkcjonariusze już zatrudnieni muszą liczyć się z konsekwencjami dyscyplinarnymi w przypadku wykonania tatuazu wbrew istniejącym wytycznym. Generalnie we Francji wiele młodych osób ma tatuaze, co podyktowane jest współcześnie istniejącą modą. W liberalnym, jak się wydaje, francuskim społeczeństwie posiadanie

²⁴ Obecnie testy sprawności fizycznej w Finlandii nie obejmują zdolności pływackich, zatem kandydaci mogą mieć ukryte tatuaze.

²⁵ Kodeks etyczny policji i żandarmerii francuskiej z 1 stycznia 2014 r., <https://www.interieur.gouv.fr/Le-ministere/Deontologie> (dostęp 15 listopada 2020 r.).

²⁶ Pismo z 12 stycznia 2018 r. Dyrektora Generalnego Policji DGPN/Cab/nr 18-00164D.

przez policjanta tatuażu może stanowić pewien problem, szczególnie dla osób starszych²⁷, i w konsekwencji może wpływać na wizerunek i zaufanie do policji.

2.5. Litwa

Na Litwie brak jest przepisów prawnych regulujących zagadnienie posiadania tatuaży przez funkcjonariuszy. Zgodnie z art. 4 ust. 2 prawa policji Republiki Litewskiej jej działalność opiera się na zasadach etyki zawodowej, poszanowania praw człowieka, humanizmu, moralności publicznej, neutralności politycznej²⁸. W pewnym stopniu kwestię tatuaży można odnieść do unormowań zawartych w kodeksie etycznym²⁹, w którym stwierdza się, że wygląd funkcjonariusza policji ma wpływ na wizerunek i autorytet całej formacji.

Kandydaci do służby w policji mogą natomiast posiadać tatuaże i nie jest to weryfikowane podczas doboru do formacji. Charakter tatuaży nie ma ponadto znaczenia zarówno dla tych, którzy ubiegają się o przyjęcie, jak i tych pozostających w służbie. Należy jednak zwrócić uwagę na pewne wyjątki. Zabronione jest na przykład używanie faszystowskich i sowieckich symboli, promowanie rasistowskiej bądź opartej na nacjonalizmie nietolerancji. Warto wskazać, że na Litwie nie prowadzono badań opinii publicznej w dziedzinie postrzegania tatuaży u policjantów³⁰.

2.6. Malta

Na Malcie brak jest przepisów prawnych odnoszących się do posiadania tatuaży przez funkcjonariuszy policji, zatem kandydaci do służby mogą je mieć. Pomimo braku regulacji prawnych w praktyce

²⁷ Pismo z 27 kwietnia 2018 r. P.B. – z Krajowej Wyższej Szkoły Policji (ENSP) z Saint-Cyr-au-Mont-d'Or [wydruk treści e-maila w posiadaniu autora].

²⁸ Prawo policji Republiki Litewskiej z 17 października 2000 r., VIII-2048, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.111665/asr> (dostęp 24 listopada 2020 r.).

²⁹ Pkt 7.1 i 7.2 zarządzenia generalnego komisarza policji litewskiej w sprawie zatwierdzenia kodeksu etycznego z 2 sierpnia 2018 r., Nr 5-V-706; <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/6d07b690968c1e8aa33fe8f0fea665f> (dostęp 14 listopada 2020 r.).

³⁰ Pismo z 2 maja 2018 r. M.B. – z Litewskiej Szkoły Policji [wydruk treści e-maila w posiadaniu autora].

fakt ten muszą ujawnić, zanim przystąpią do służby. Ponadto charakter tatuażu powinien być zgodny z polityką służbową, opierającą się na założeniu, że tatuaże nie mogą naruszać publicznego wizerunku policji oraz nie powinny być widoczne podczas noszenia umundurowania³¹. Jeżeli natomiast tatuaż jest widoczny, od funkcjonariusza wymaga się jego usunięcia³².

Policjanci nie mogą wykonywać kolejnych tatuaży w celu powiększenia już istniejących, deklarowanych przed wstąpieniem do służby, ponieważ jest to działanie niezgodne z pragmatyką służbową maltańskiej policji.

Dotychczas na Malcie nie prowadzono badań opinii publicznej co do postrzegania funkcjonariuszy mających tatuaże. W społeczeństwie maltańskim panuje przekonanie, że widoczne tatuaże u funkcjonariuszy policji po prostu są nieestetyczne.

2.7. Niderlandy

W Niderlandach brak jest przepisów prawnych lub przyjętych zasad regulujących kwestię tatuaży posiadanych przez funkcjonariuszy policji³³.

2.8. Norwegia

Z danych uzyskanych z norweskiej Wyższej Szkoły Policyjnej wynika, że centralne władze policyjne pracują nad opracowaniem krajowych przepisów prawnych dotyczących umundurowania oraz jego użytkowania w odniesieniu zarówno do funkcjonariuszy, jak i studentów szkół policyjnych. Sprawa tatuaży dotychczas nie była przedmiotem analiz.

³¹ Zgodnie z komentarzem do kodeksu etycznego policji maltańskiej, podczas służby należy mieć elegancki wygląd oraz prezentować się zgodnie z przepisami, s. 8, <https://pulizija.gov.mt/en/police-force/Pages/Code-of-Ethics.aspx> (dostęp 14 listopada 2020 r.).

³² Pismo z 2 maja 2018 r. M.F. - z Departamentu Policji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Krajowego Bezpieczeństwa Malty [wydruk treści e-maila w posiadaniu autora].

³³ Pismo z 30 kwietnia 2018 r. S.M. - z Akademii Policji w Niderlandach [wydruk treści e-maila w posiadaniu autora].

W Norwegii tatuaże, które pozostają w sprzeczności z dobrem służby i jej wizerunkiem, nie są akceptowane. Zaistnienie takiej sytuacji stanowi przesłankę dyskwalifikującą kandydata lub stanowiącą konsekwencje służbowe dla zatrudnionego już funkcjonariusza policji. Należy jednak zwrócić uwagę, że granica odnośnie do tego, co jest obraźliwe lub publicznie nietolerowane, nie jest precyzyjna, bowiem są to pojęcia nieostre o abstrakcyjnym znaczeniu i często subiektywne, podobnie jak to, kto w tym zakresie podejmuje decyzję oceną³⁴. W Norwegii również nie prowadzono żadnych badań opinii społecznej na temat postrzegania tatuaży noszonych przez policjantów.

2.9. Polska

Problematykę dotyczącą wymagań wobec kandydata do służby w polskiej policji reguluje rozdział 5 ustawy o Policji. Treść art. 25 ust. 1 określa, że policjantem może być obywatel polski o nieposzlakowanej opinii, który między innymi posiada „zdolność fizyczną i psychiczną do służby w formacjach uzbrojonych, podległych szczególnej dyscyplinie służbowej, której gotów jest się podporządkować”³⁵. Zdolność fizyczną i psychiczną do służby ustalają komisje lekarskie podległe Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji³⁶.

Zgodnie z załącznikiem do zarządzenia nr 7 komendanta głównego Policji z 1 marca 2013 r. w sprawie regulaminu musztry w Policji³⁷ w rozdziale 1 pt. „Ogólne zasady zachowania się policjantów”

³⁴ Pismo z 30 maja 2018 r. K.H.M. – z Norweskiej Wyższej Szkoły Policji [wydruk treści e-maila w posiadaniu autora].

³⁵ Ustawa z 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 360 ze zm.).

³⁶ Art. 26 ust. 1 ustawy o Policji. Orzekanie o zdolności fizycznej i psychicznej do służby sprowadza się do zaliczenia kandydata do jednej z dwóch kategorii. Pierwsza Z – „zdolny” oznacza, że jego stan zdrowia nie budzi żadnych zastrzeżeń albo że stwierdzone choroby lub ułomności nie stanowią przeszkody do pełnienia służby. Natomiast druga N – „niezdolny”, czyli że stwierdzone choroby lub ułomności uniemożliwiają mu pełnienie służby. Orzeczenie komisji lekarskiej jest dla organu Policji wiążące. Por. art. 5 ust. 1 ustawy z 28 listopada 2014 r. o komisjach lekarskich podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 398).

³⁷ Zarządzenie nr 7 komendanta głównego Policji z 1 marca 2013 r. w sprawie regulaminu musztry w Policji (Dz. Urz. KGP poz. 18 ze zm.).

zawarto postanowienie, zgodnie z którym policjant w każdej sytuacji powinien mieć na uwadze dbałość o społeczny wizerunek policji oraz jest obowiązany przestrzegać zasad etyki zawodowej policjanta, w tym zasad poprawnego zachowania, kultury osobistej i kultury języka, oraz dbać o schludny wygląd³⁸. W odniesieniu natomiast do wizerunku umundurowanego policjanta wspomniana regulacja określa obowiązek przestrzegania zasad noszenia przepisowych: munduru, dystynkcji, znaków identyfikacyjnych oraz orderów, odznaczeń, medali i odznak na zasadach określonych w przepisach o umundurowaniu policjantów.

Z przytoczonego załącznika do zarządzenia wynika ponadto, że umundurowanemu policjantowi zabrania się noszenia lub eksponowania elementów naruszających powagę munduru, w szczególności: ozdób, z wyjątkiem niezbędnych rzeczy osobistych, takich jak zegarek czy obrączka, w przypadku policjantów kobiet także biżuterii³⁹. Co jednak najważniejsze, z perspektywy analizowanego zagadnienia policjantowi nie wolno nosić intensywnego makijażu, widocznego tatuażu, piercingu⁴⁰.

Cytowane zarządzenie daje podstawę do wyciągnięcia konsekwencji dyscyplinarnych wobec funkcjonariusza. W przypadku, gdy wygląd umundurowanego policjanta nie spełnia, w ocenie przełożonego, wymogów określonych w regulaminie, przełożony ma obowiązek wydać policjantowi polecenie niezwłocznego dostosowania wyglądu do

³⁸ Podobnej treści zawarto zapis w § 7 załącznika do zarządzenia nr 805 komendanta głównego Policji z 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta” (Dz. U. KGP z 2004 r. Nr 1, poz. 3).

³⁹ Zarządzenie nr 7 komendanta głównego Policji z 1 marca 2013 r. w sprawie regulaminu..., pkt 2 ppkt 1. Zegarek powinien być zamocowany na pasku w kolorze czarnym albo na bransolecie w kolorze srebrnym lub złotym, zaś biżuteria ogranicza się do niedużego pierścionka i małych kolczyków lub klipsów.

⁴⁰ *Ibidem*, pkt 2, ppkt 5, 6 i 7. Ponadto zgodnie z pkt 2 ppkt 2, 3, 4 i 8 umundurowanym funkcjonariuszom zabrania się noszenia okularów w jaskrawych oprawkach, reklamówek i siatek na zakupy, a także ekstrawaganckich fryzur. Mężczyźni powinni mieć włosy krótko ostrzyżone. Dopuszcza się noszenie krótkiego i schludnego zarostu. W przypadku kobiet włosy dłuższe niż do ramion powinny być na czas wykonywania zadań służbowych krótko upięte, ewentualnie związane. Kobietom zabroniono malowania paznokci.

określonych wymogów. Odmowa wykonania polecenia stanowi przewinienie dyscyplinarne i jest podstawą wszczęcia postępowania dyscyplinarnego w rozumieniu przepisów o odpowiedzialności dyscyplinarnej policjantów⁴¹. W przypadkach szczególnie uzasadnionych policjant nie może być dopuszczony do służby lub powinien zostać odsunięty od jej pełnienia. Natomiast gdy przełożony spotka się z odmową wykonania polecenia przez funkcjonariusza, powinien sporządzić odpowiednią dokumentację stanowiącą podstawę do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego.

W sytuacjach szczególnych podyktowanych charakterem służby lub względami bezpieczeństwa przełożony właściwy w sprawach osobowych może uwzględnić odstępstwo od wyżej przedstawionych przepisów. Do takich wyjątkowych sytuacji możemy zaliczyć wykonywanie przez policjanta czynności operacyjnych o niejawnym charakterze⁴².

2.10. Portugalia

Jeżeli chodzi o tatuaże u portugalskich funkcjonariuszy, to kwestie te są unormowane w zarządzeniu 16/GDN/2008 z 8 lipca 2008 r. Dyrektora Krajowego Policji Bezpieczeństwa Publicznego dotyczącym ogólnych postanowień funkcjonowania w publicznym sektorze bezpieczeństwa⁴³. Dokument ten wskazuje, że kandydaci nie mogą mieć tatuaży w widocznych miejscach na ciele. Jeżeli takowe istnieją, wówczas powinny być zakryte. Kandydaci do służby w policji mogą mieć tatuaże pod warunkiem ich zgodności z postanowieniami kierownictwa policji zawartymi w ogłoszeniu stanowiącym zaproszenie do rekrutacji do służby w formacji⁴⁴. Posiadanie tatuaży jest sprawdzane podczas badania

⁴¹ *Ibidem*, ust. 8.

⁴² Przykładem takim może być tzw. zakup kontrolowany określony w art. 19a ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji. Zob. szerzej: E. RABIJ, *Uwarunkowania formalno-prawne czynności operacyjno-rozpoznawczych*, [w:] *Systemowe ujęcie bezpieczeństwa wewnętrznego, II: Zagadnienia praktyki policyjnej*, red. M. FAŁDOWSKI, Z. MIKOŁAJCZYK, M. ZUBAŃSKA, Szczytno 2019, s. 211-226.

⁴³ Obwieszczenie Dyrekcji Krajowej Policji Bezpieczeństwa Publicznego nr 12686/2018, <https://dre.pt/application/conteudo/116307713> (dostęp 13 listopada 2020 r.).

⁴⁴ Polizia Seguranca Publica (port.) – Policja Bezpieczeństwa Publicznego.

lekarskiego kandydatów. W przypadku gdy wykonany tatuaż pozostaje w sprzeczności z przytoczonym wyżej zarządzeniem, stanowi podstawę do dyskwalifikacji w procesie rekrutacyjnym. Natomiast jeżeli charakter tatuażu spełnia wymogi formalne, tj. nie zawiera w swym przekazie treści lub wizualizacji na przykład rasistowskiej lub ksenofobicznej, jego posiadanie nie ma wpływu na decyzję dotyczącą zarówno naboru, jak i później – na dalszy przebieg kariery zawodowej funkcjonariusza.

Podobnie jak we wskazanych wyżej państwach, także i w Portugalii nie prowadzono badań opinii publicznej w związku z postrzeganiem przez społeczeństwo tatuaży u funkcjonariuszy policji⁴⁵.

2.11. Niemcy

Ze względu na to, że Niemcy są państwem federacyjnym składającym się z 16 landów mających własne służby policyjne, polityka dotycząca posiadania tatuaży jest w zasadzie odrębna dla każdego landu⁴⁶.

W związku z powyższym prowadzi to do wielu orzeczeń wydawanych przez sądy (biorąc pod uwagę całą Republikę Federalną Niemiec), a dotyczących posiadania przez policjantów tatuaży. Przykładem może być Bawaria, gdzie zabrania się funkcjonariuszom organów ścigania wykonywania tatuażu na ciele, który jest widoczny podczas noszenia munduru (mundur letni), w szczególności na głowie, szyi, rękach i przedramionach. Bawarski Sąd Administracyjny w wyroku z 14 maja 2020 r. (BVerwG 2 C 13,19)⁴⁷ stwierdził, że bawarska ustawa o służbie cywilnej zawiera wystarczająco szczegółową podstawę prawną, która

⁴⁵ Pismo z 23 maja 2018 r. F.J.M.A. – z Portugalskiej Szkoły Służb Policyjnych [wydruk treści e-maila w posiadaniu autora].

⁴⁶ Por. ustawa o zadaniach i uprawnieniach Bawarskiej Policji Państwowej z 14 września 1990 r. (GVBl. Str. 397), BayRS 2012-1-1-I, <https://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayPAG> (dostęp 14 listopada 2020 r.); Prawo policyjne z 13 stycznia 1992 r. (Dz. U. Nr 1, poz. 596, 1993), <https://dejure.org/gesetze/PolG> (dostęp 14 listopada 2020 r.).

⁴⁷ BVerwG, wyrok z 14 maja 2020 r., 2 C 13.19, <https://www.bverwg.de/140520U2C13.19.0> (dostęp 16 listopada 2020 r.).

upoważnia najwyższy organ służbowy do regulowania noszenia tatuaży przez funkcjonariuszy organów ścigania⁴⁸.

Odmienne do omawianego zagadnienia odniósł się Wyższy Sąd Administracyjny Berlin-Brandenburgia, który decyzję z 2 stycznia 2019 r. (OVG 4 S 52.18) uzasadnił, że odmowa zatrudnienia kandydata w organach ścigania z powodu tatuażu, na podstawie opinii organu zatrudniającego wskazującej na możliwość odbioru przez społeczeństwo tatuażu jako groźnego i odstraszającego, wymaga wystarczająco szczegółowej podstawy prawnej, a takowej brak w ustawodawstwie omawianego landu⁴⁹.

Natomiast Federalny Sąd Administracyjny w wyroku z 17 listopada 2017 r. (2 C 25.17) podkreślił, że decyzja w sprawie ograniczeń w zakresie noszenia tatuaży przez urzędników należy do ustawodawcy. Uzależniona jest od kwestii społeczno-politycznych, wymagających konsultacji w debacie publicznej. W ocenie sądu opinie na ten temat w dużej mierze zdeterminowane są przez ogólne poglądy społeczne⁵⁰.

Z uzyskanych informacji z Niemieckiego Uniwersytetu Policijnego w Münster wynika, że wiele spraw dotyczących kwestii tatuaży posiadanych przez kandydatów do służby w Policji było przedmiotem rozpraw sądowych, zwłaszcza w odniesieniu do rozmiaru oraz natury widocznego tatuażu na przedramieniu⁵¹.

⁴⁸ Art. 75 ust. 2 bawarskiej ustawy o służbie cywilnej z 29 lipca 2008 r., BayRS 2030-1-1-F, pkt 2 stanowi: „W zakresie, w jakim wymaga tego urząd, najwyższy organ służbowy może określić bardziej szczegółowe przepisy dotyczące noszenia munduru i wyglądu zewnętrznego urzędników służby cywilnej, który należy zachować podczas służby. Dotyczy to również włosów i brody, a także inne widoczne i niemożliwe do natychmiastowego usunięcia cechy”, <https://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayBG/true> (dostęp 14 listopada 2020 r.).

⁴⁹ OVG orzeczenie z 2 stycznia 2019 r., 4 S 52.18, <https://dejure.org/dienste/vernetzung/rechtsprechung?Gericht=OVG%20Berlin-Brandenburg&Datum=01.02.2019&Aktenzeichen=4%20S%2052.18> (dostęp 20 listopada 2020).

⁵⁰ *Ibidem*, BVerwG, wyrok z 17 listopada 2017 r., 2 C 25.17.

⁵¹ Zgodnie z art. 29 konstytucji berlińskiej urzędnicy zatrudnieni w policji nie mogą używać żadnych widocznych symboli religijnych ani ideologicznych w ramach służby. Nie mogą też demonstrować przynależności do określonej społeczności religijnej lub ideologicznej oraz nosić rzucającej się w oczy odzieży o charakterze religijnym lub

Kryteria zatrudniania funkcjonariuszy są określone na stronach dotyczących zasad rekrutacji w policji federalnej⁵². Natomiast w poszczególnych landach możemy znaleźć normy wspólne dotyczące posiadania tatuaży u funkcjonariuszy Policji. Generalnie posiadanie tatuażu na ciele kandydatów i funkcjonariuszy w służbie nie jest zabronione⁵³. Pomimo tego zaleca się, aby zarówno latem, jak i zimą tatuaże nie były widoczne podczas wykonywania obowiązków służbowych i noszenia umundurowania. Wskazane jest, aby były zakrywane w stosowny sposób.

Dodatkowo wszystkie landy stosują zasadę: „Żaden tatuaż nie może być wykonany w taki sposób, aby godzić w podstawowe zasady konstytucyjne”⁵⁴. Zasada ta dotyczy także tych części ciała, które są niewidoczne. W praktyce oznacza to, że na przykład swastyka, flaga ze swastyką lub inne symbole nazistowskie nie mogą być tatuowane na ciele, nawet w miejscach zupełnie niewidocznych.

W Policji niemieckiej widoczna jest jednak coraz dalej idąca liberalizacja posiadania widocznych tatuaży przez kandydatów i funkcjonariuszy w służbie. Należy przypuszczać, że w perspektywie tatuaże o neutralnym charakterze w widocznym miejscu nie będą zabronione podczas pełnienia obowiązków służbowych.

2.12. Ukraina

Podstawowe wymogi w stosunku do funkcjonariuszy na Ukrainie regulują ustawy dotyczące zapobiegania korupcji oraz krajowych organów

ideologicznym. Konstytucja Berlina z 23 listopada 1995 r. (GVBl. S. 779), http://www.lexsoft.de/cgi-bin/lexsoft/justizportal_nrw.cgi?xid=641395,1 (dostęp 14 listopada 2020 r.).

⁵² Wymagania dotyczące zatrudnienia w policji federalnej, <https://www.komm-zur-bundespolizei.de/einstellungsvoraussetzungen> (dostęp 14 listopada 2020 r.).

⁵³ Według informacji zawartych na stronie szefa berlińskiej policji kandydaci, którzy mają tatuaże widoczne podczas noszenia letniej odzieży, mogą być zatrudnieni w policji, pod warunkiem że są one zgodne z wymogami dotyczącymi wyglądu i bezstronności pracowników. Dopuszczalność tatuaży jest ustalana indywidualnie w trakcie procesu selekcji. Natomiast tatuaże o charakterze ekstremistycznym, poniżającym, seksistowskim, zawierające obrazy gloryfikujące przemoc lub niehumanitarne traktowanie są zabronione.

⁵⁴ Pismo z 2 maja 2018 r. U.G. - z Niemieckiego Uniwersytetu Policijnego w Münster [wydruk treści e-maila w posiadaniu autora].

policji⁵⁵. Zgodnie z nimi funkcjonariusze muszą cechować się wysokim poczuciem odpowiedzialności i szacunku dla etycznych standardów zachowań w służbie. Istotną wagę powinni ponadto przywiązywać do działań związanych ze wsparciem we wzmacnianiu autorytetu i zaufania obywateli do policji na Ukrainie. Przepisy zarządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych na Ukrainie nr 1179 z 9 listopada 2016 r. w sprawie zatwierdzenia zasad etycznego zachowania funkcjonariuszy Policji⁵⁶ dodatkowo precyzują, że podczas pełnienia oficjalnych obowiązków funkcjonariusza powinien cechować schludny wygląd i ustanowiony sposób ubioru. Brak jest zatem w przepisach prawnych zasad odnoszących się do zakazu posiadania tatuaży wśród funkcjonariuszy policji. Również kwestie posiadania tatuaży przez kandydatów do służby, a także ewentualnej odpowiedzialności dyscyplinarnej funkcjonariuszy prawnie nie są uregulowane.

Pomimo że nie prowadzono badań sondażowych w celu poznania opinii społeczeństwa ukraińskiego co do posiadania przez funkcjonariuszy tatuaży, wydaje się trafny pogląd, że społeczeństwo ukraińskie będące w trakcie przechodzenia od systemu totalitarnego do demokracji, od dominacji tradycyjnych wartości do afirmacji wartości indywidualistycznych, nie jest jeszcze gotowe do postrzegania *bright individuals* w mundurach. Sytuacje takie mogą prowadzić do konfliktu z obywatelami, zwłaszcza gdy weźmie się pod uwagę wygląd tatuażu mogący na przykład świadczyć o przynależności do różnych grup

⁵⁵ Ustawa Ukrainy o policji krajowej z 2 lipca 2015 r., nr 580-VIII, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (dostęp 14 listopada 2020 r.);

ustawa Ukrainy o zapobieganiu korupcji z 14 października 2014 r., nr 1700-VII, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (dostęp 14 listopada 2020 r.); dekret Rady Ministrów Ukrainy z 28 października 2015 r., nr 877 o zatwierdzeniu rozporządzenia w sprawie policji krajowej, <https://www.kmu.gov.ua/npas/248607704> (dostęp 14 listopada 2020 r.); zarządzenie nr 285 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Ukrainy z 3 kwietnia 2017 r. zatwierdzenia regulaminu w sprawie działalności komisji lekarskiej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0559-17#Text> (dostęp 14 listopada 2020 r.).

⁵⁶ Zarządzenie ministra spraw wewnętrznych Ukrainy z 11 września 2016 r., nr 1179 w sprawie zatwierdzenia Zasad etycznego postępowania funkcjonariuszy policji, <https://patrul.in.ua/doc/nak/nakaz-mvs-1179/> (dostęp 14 listopada 2020 r.).

przestępczych. Według informacji uzyskanej z Państwowej Akademii Spraw Wewnętrznych na Ukrainie tatuaże przedstawiające symbole nazistowskie, swastykę itp. widoczne na ciele policjanta spowodowałyby negatywną reakcję obywateli⁵⁷.

Obecność tatuaży na odkrytych częściach ciała funkcjonariusza jako przejaw jego moralnego wyboru jest powodem formułowania opinii o: po pierwsze, jego niedojrzałości zawodowej, odzwierciedlającej się w zasadach etycznych służby społeczeństwu i poczuciu integracji, po drugie, niechęci do stawiania dobra ogólnego nad swoim indywidualnym. Ponadto, co warte jest podkreślenia, pewne kategorie obywateli Ukrainy nie życzą sobie kontaktu z wytatuowanymi funkcjonariuszami Policji⁵⁸.

2.13. Węgry

Kwestia tatuażu to temat, który na Węgrzech dotyczy wielu policjantów. Brak jest jednak przepisów o randze ustawy regulujących tę problematykę u funkcjonariuszy policji. Osoby zgłaszające chęć do służby w policji mogą posiadać tatuaże. Skóra kandydatów jest sprawdzana przez lekarzy podczas testu przydatności, ale tylko pod względem medycznym.

Obecne rozporządzenie nie reguluje zagadnienia tatuaży⁵⁹, chociaż zawiera przepis odnoszący się do warunków estetycznego wyglądu obejmującego zmiany wywołane między innymi chorobą tarczycy (znacznie zwiększony obwód szyi), stanem zębów, wypryskami, pooperacyjnymi zmianami tkanki miękkiej po urazach mechanicznych, oparzeniach, zamarznięciach lub chemicznym uszkodzeniu twarzy⁶⁰.

⁵⁷ Pismo z 14 maja 2018 r. H.T. - z Państwowej Akademii Spraw Wewnętrznych na Ukrainie [wydruk treści e-maila w posiadaniu autora].

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ Wspólny dekret 57/2009. (X. 30.) IRM – ÖM PTNM w sprawie zdrowia, sprawności psychicznej i fizycznej członków organów ścigania niektórych organów ścigania, kondycji zdrowotnej urzędników i urzędników służby cywilnej, niezdolności do pracy i niezdolności do pracy oraz podstawowej opieki zdrowotnej, http://www.njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=125025.231230 (dostęp 22 listopada 2020 r.).

⁶⁰ M. KÉSZ-VARGA, G. POKRÓCOS, *Az imázs, az arculat és a kommunikáció szerepe a rendőrségnél*, «Magyar Rendészet» 3/2018, s. 139-153, file:///C:/Users/marek/

W kodeksie etyki zawodowej funkcjonariusza organów ścigania widnieje rekomendacja wskazująca, że mundur i strój cywilny powinny być czyste w zgodności z profesją i dlatego powinien on unikać wyglądu ekstremalnego wymagającego niewłaściwego noszenia odzieży⁶¹. W praktyce przyjmuje się, że zalecenie to odnosi się także do tatuaży.

Z oficjalnego stanowiska komendanta Oddziałów Szybkiego Reagowania i Oddziałów Prewencji wynika natomiast, że tatuaże zakryte przez letnie umundurowanie służbowe nie są podstawą do wydalenia ze służby, dopóki nie zawierają treści o symbolice totalitarnej. Tatuaże nieokryte letnim umundurowaniem, o maksymalnym rozmiarze 100 cm² są dozwolone, jeśli nie zawierają znaków, symboli czy przejawów ideologii stojących w opozycji do obowiązków służbowych. Tatuaże przekraczające wspomnianą wielkość, bez względu na zawartość nie są dozwolone, podobnie jak umiejscowione na twarzy lub szyi⁶².

Policjant może ponieść konsekwencje dyscyplinarne w przypadku wykonania sobie tatuażu określanego jako niedozwolony. Uzależnione jest to od indywidualnej oceny przełożonego (komendanta).

Na Węgrzech również nie prowadzono badań z zakresu postrzegania tatuaży przez opinię publiczną.

3. WNIOSKI

Na podstawie przeprowadzonej analizy udzielonych odpowiedzi przedstawicieli państw członkowskich wchodzących w skład Komitetu Wykonawczego AEPC można udzielić odpowiedzi na sformułowane we wstępie szczegółowe problemy badawcze.

Downloads/1393-Cikk%20sz%C3%B6veg-5415-1-10-20200429%20(1).pdf (dostęp 22 listopada 2020 r.).

⁶¹ Kodeks etyki zawodowej policji z 4 lipca 2007 r., https://www.mrszg.hu/images/docs/felvi/tan_szerzodes/rendori_hivatas_etikai_kodex.pdf (dostęp 14 listopada 2020 r.).

⁶² Por. <http://www.police.hu/hu/hatarvadasz-kepzes/hatarvadasz-kepzes/gyakran-ismetelt-kerdesek> (dostęp 14 listopada 2020 r.).

W większości państw europejskich brak jest przepisów prawnych regulujących posiadanie tatuaży przez funkcjonariuszy policji (Armenia, Finlandia, Litwa, Malta, Niderlandy, Norwegia, Ukraina). W państwach, gdzie takie unormowania obowiązują, zazwyczaj mają one rangę przepisów wewnętrznych — kodeksu etycznego (Węgry), zarządzeń, dyrektyw (Cypr, Francja, Niemcy, Polska, Portugalia).

Ze stanowisk reprezentantów policji wybranych państw europejskich wynika, że funkcjonariusze mogą posiadać tatuaże. W większości powinny być one umiejscowione w takich miejscach ciała, które umożliwiają ich zakrycie umundurowaniem. W przypadku francuskich policjantów fakt ten nie podlega weryfikacji na etapie procesu doboru kandydatów do służby. Na Węgrzech natomiast istnieje na przykład zakaz posiadania tatuażu, którego powierzchnia przekraczałaby 100 cm².

W większości państw, których przepisy dotyczące tatuowania się funkcjonariuszy policji zostały poddane analizie (Armenia, Cypr, Finlandia, Litwa, Malta, Niderlandy, Niemcy, Norwegia, Portugalia, Ukraina), policjanci nie ponoszą konsekwencji dyscyplinarnych w przypadku wykonania tatuażu. Jedynie francuscy, polscy i węgierscy policjanci mogą – zgodnie z przepisami – takowe konsekwencje ponieść. Należy ponadto zwrócić uwagę, że w przypadku Cypru i Niemiec, pomimo istnienia przepisów regulujących przedmiotowe zagadnienie, wykonanie tatuażu przez policjanta pełniącego służbę nie rodzi konsekwencji natury dyscyplinarnej.

Rodzaj tatuażu zasadniczo nie ma wpływu na procedurę doboru w państwach, takich jak: Armenia, Cypr, Finlandia, Francja, Litwa, Malta, Niderlandy, Ukraina, choć niedozwolone są tatuaże propagujące faszyzm, sowiecką symbolikę, rasizm, nietolerancję itp. (Armenia, Francja, Litwa, Niemcy, Portugalia). Aspekt ten jest natomiast brany pod uwagę w procesie rekrutacji policjantów w Niemczech, Norwegii, Polsce, Portugalii i na Węgrzech.

Dotychczas w żadnym z 13 państw, których przepisy dotyczące tatuaży w służbach policyjnych zostały poddane analizie, nie prowadzono badań sondażowych opinii publicznej.

Za uzasadnione można uznać stwierdzenie, że najpełniej zagadnienie tatuaży u policjantów uregulowane zostało w polskiej i węgierskiej

policyjnej pragmatyce służbowej. W przypadku natomiast Armenii, Finlandii, Litwy, Malty, Niderlandów i Ukrainy w obszarze tym brak jest unormowań prawnych, praktyka ma zaś raczej uznaniowy charakter.

Tatuaż na ciele policjanta stanowi zatem w części państw europejskich istotną barierę uniemożliwiającą zatrudnienie w służbie publicznej. Sytuacja taka może być potraktowana jako naruszenie art. 14 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności⁶³ zakazującego dyskryminacji, w szczególności wówczas, gdy brak jest jakichkolwiek regulacji prawnych poświęconych temu zagadnieniu.

Wskazane jest, aby problematyka tatuażu u funkcjonariuszy policji została właściwie unormowana w przepisach tzw. prawa policyjnego dotyczących umundurowania i wyglądu zewnętrznego.

Trafny wydaje się postulat, że tatuaż występujący na ciele funkcjonariusza policji powinien być dopuszczalny pod warunkiem, że jest niewidoczny podczas noszenia letniego umundurowania, a jego wymowa, charakter lub treść nie są sprzeczne z normami, wartościami i zasadami związanymi z funkcjonowaniem służby publicznej w demokratycznym państwie prawa.

TATUAŻE W POLICJI NA PRZYKŁADZIE REGULACJI WYBRANYCH PAŃSTW EUROPEJSKICH

Streszczenie

W XXI w. możemy zaobserwować przeobrażenia wynikające z niezwykłej jak dotychczas w historii ludzkości skali postępu cywilizacyjnego. Także w świadomości społecznej zachodzą gruntowne przemiany dotyczące wielu obszarów życia społecznego, zwłaszcza tych, gdzie dotychczas dominowały stereotypowe, konserwatywne poglądy. Jeszcze kilkadziesiąt lat temu wytatuowaną osobę utożsamiano z kryminalistą, w najlepszym zaś razie z określoną subkulturą. Obecnie, w związku

⁶³ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284).

z różnymi trendami w modzie, także w dziedzinie tatuażu, osoby z „ry-sunkami na ciele” nie budzą już tyle negatywnych emocji.

Zagadnienie posiadania tatuaży przez policjantów dotychczas nie było przedmiotem zainteresowania naukowego. W niniejszym opracowaniu przedstawiono fenomen zjawiska na przykładzie prawodawstwa wybranych państw europejskich w aspekcie policyjnej pragmatyki służbowej.

TATTOOS IN THE POLICE FORCE: EXAMPLES OF REGULATIONS IN SELECTED EUROPEAN COUNTRIES

Summary

In the 21st century we are observing transformations due to an unprecedented scale of progress in civilisation. Profound changes are taking place in many areas of social and public life, especially those hitherto under the predominant influence of stereotypical, conservative views. Only a few decades ago, a person covered with tattoos was thought to be a criminal, or at best a member of a specific subculture. Nowadays, thanks to a wide variety of fashion trends including tattoos, eyebrows are no longer being raised at the sight of “body art people.”

Up to now tattooed policemen have not been a subject of scientific interest. This article presents the phenomenon by looking at the legislation of selected European countries from the pragmatic aspect of service in the police force.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo wewnętrzne; policja; tatuaż.

Keywords: internal security; the police force; tattoos.

Literatura

DZIUBAN A., *Gry z tożsamością. Tatuowanie ciała w indywidualizującym się społeczeństwie polskim*, Kraków 2013.

Encyklopedia PWN, Tatuaż, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/tatuaż;3985684.html> (dostęp 19 kwietnia 2020 r.).

FAŁDOWSKI M., *Etyka zawodowa policjanta we współczesnej kulturze służby państwa demokratycznego*, Szczytno 2019.

- KÉSZ-VARGA M., POKRÓCOS G., *Az imázs, az arculat és a kommunikáció szerepe a rendőrségnél*, «Magyar Rendészet» 3/2018, s. 139-153.
- KLONOWSKA J., WICIŃSKI M., ŻAK J., WOŁKOWIECKI M., *Historyczne i współczesne społeczno-kulturowe funkcje tatuażu*, «Kosmetologia Estetyczna» 5/2017, s. 513-520.
- LOMBROSO C., *Tatuaż przestępstwa: fragment dzieła Człowieka zbrodniarz w stosunku do antropologii, jursydencji i dyscypliny więziennej*, z 4 wyd. wł. przeł. J.L. POPŁAWSKI, Gdańsk 2014.
- MAJEWICZ A.F., *Języki świata i ich klasyfikowanie*, Warszawa 1989.
- NOWAK R., *Psychologiczne aspekty tatuowania się*, «Roczniki Psychologiczne» 15.2/2012, s. 87-104.
- OWCZARSKA M., *Czas, przestrzeń i alternatywne sposoby wyrażania historyczności. Przypadek Tahiti*, «Rocznik Antropologii Historii» 8/2015, s. 215-243.
- PRZYBYLIŃSKI S., „Dziara”, „cynkówka”, „kolka” – zjawisko tatuażu więziennego, Kraków 2007.
- RABIJ E., *Uwarunkowania formalno-prawne czynności operacyjno-rozpoznawczych*, [w:] *Systemowe ujęcie bezpieczeństwa wewnętrznego, II: Zagadnienia praktyki policyjnej*, red. M. FAŁDOWSKI, Z. MIKOŁAJCZYK, M. ZUBAŃSKA, Szczytno 2019, s. 211-226.
- SKRZYPEK D.M., SKRZYPEK E., *Psychoterapeutyczne funkcje tatuażu*, «Kosmetologia Estetyczna» 5/2017, s. 509.
- SNOPEK M., *Tatuaż, element współczesnej kultury*, Toruń 2013.
- ŻUKOWSKA-GARDZIŃSKA D., *Przekraczanie siebie w ciele – znaczenie tatuażu w przestrzeniach wiary i kultury*, «Fides et Ratio» 2(30)/2017, s. 234-243.